

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია
პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლა

სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა

ფილოლოგია

ხელნაწერის უფლებით

რუსუდან ხომერიკი

პოსტმოდერნისტული ტექსტის თარგმნის

პრობლემები (ორჰან ფამუქის რომანების

„მე წითელი მქვია“ და „შავი წიგნის“ ქართული
თარგმანების მიხედვით)

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი ნაშრომის

სადისერტაციო მაცნე

თბილისი

2019

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის ფაკულტეტზე.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

ელენე ჯაველიძე - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი.

ოფიციალური ოპონენტები:

მარინე შონია - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

მზისა ბუსკივაძე - ფილოლოგიის დოქტორი.

დისერტაციის დაცვა შედგება 2020 წლის 16 იანვარს, 16.00 საათზე. საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლის სადისერტაციო საბჭოს ფილოლოგიის სექციის სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე.

მისამართი: 0162, თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზ. N 53ა, ქართული უნივერსიტეტის წმიდა ილია მართლის სახელობის დარბაზი, IV სართული.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ქართული უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2019 წლის .....

სადისერტაციო საბჭოს ფილოლოგიის

სექციის სწავლული მდივანი,

ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი **ნინო მამარდაშვილი**

სადისერტაციო ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალურობა

ნაშრომის აქტუალობა პირდაპირ კავშირშია თანამედროვე სამყაროში პოსტმოდერნისტული კულტურის აქტუალობასთან. ჩვენ ვცხოვრობთ პოსტმოდერნის ეპოქაში, მის გავლენას ვაწყდებით ხელოვნებისა და კულტურის ყველა სფეროში. მე-20 საუკუნის 60-იან წლებში პოსტმოდერნიზმმა განსაკუთრებული განვითარება ჰპოვა ლიტერატურაში და დღეს წარმოადგენს მკითხველისათვის ერთ-ერთ ყველაზე აქტუალურ და მიმზიდველ ლიტერატურულ მიმდინარეობას. პოსტმოდერნისტული ლიტერატურა საქართველოშიც დიდი პოპულარობით სარგებლობს, მკითხველი ყოველ დღე ელის ახალი პოსტმოდერნისტული წიგნების გამოჩენას. ახალი ლიტერატურული მიმდინარეობები ითხოვს თარგმნის ახალ მიდგომებს, ახალი მეთოდებისა და პრინციპების დანერგვას. ეს პროცესი კი მჭიდრო კავშირშია მთარგმნელობითი საქმიანობის განვითარებასთან.

ბოლო პერიოდში საქართველოში განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს თურქი პოსტმოდერნისტი მწერლის, ორჰან ფამუქის შემოქმედება: რომანები, მემუარები, ესეები. მკითხველის დიდი ინტერესის გათვალისწინებით ქართულად ითარგმნა და დაიბეჭდა ორჰან ფამუქის ყველა რომანი. ნაშრომში განხილულია მისი ორი პოპულარული ნაწარმოების თარგმანი, მათი ანალიზი და ამ ანალიზის საფუძველზე წარმოდგენილი ზოგადად პოსტმოდერნისტული ტექსტების და კერძოდ, თურქული პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნის პრობლემატიკა. მათი გადაწყვეტის გზები და მეთოდები დაეხმარება მთარგმნელებს მომავალ საქმიანობაში.

კვლევის ძირითადი მიზნები და ამოცანები

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს ორჰან ფამუქის რომანების თარგმანების ანალიზის საფუძველზე პოსტმოდერნისტული ტექსტების თურქულიდან ქართულად თარგმნის პრობლემების გამოვლენა და მათი გადაწყვეტის მეთოდებისა და სტრატეგიის განსაზღვრა. ამ მიზნით დასახულ იქნა შემდეგი ამოცანები:

- რომანებში „მე წითელი მქვია“ და „შავი წიგნი“ პოსტ-მოდერნიზმისთვის დამახასიათებელი მთავარი ნიშნების: ინტერ-ტექსტუალობის, როგორც ერთ ტექსტში სხვა ტექსტის არსებობის (ციტატა, ალუზია, პლაგიატი და სხვა); პარატექსტუალობის, როგორც ტექსტის სათაურთან, ეპიგრაფთან ან ბოლოსიტყვაობასთან კავშირის; მეტატექსტუალობასთან, როგორც პრეტექსტის კრიტიკული გზავნილის ან კომენტარის; ჰიპერტექსტუალობის, როგორც ერთი ტექსტით მეორის პაროდირების ან დაცინვის და არქიტექსტუალობის, როგორც ტექსტების ჟანრებს შორის კავშირის გამოვლენა და მათი თარგმანში ტრანსფორმაციის სირთულეების დადგენა;

- მთარგმნელების მიერ გამოყენებული მთარგმნელობითი სტრატეგიების განხილვა მორფოლოგიურ-სინტაქსისური კატეგორიებისა და ლექსიკის დონეზე; მთარგმნელების მიერ გამოყენებული ზოგადად პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნის პრინციპების განხილვა;

- თარგმანების შეფასებები.

ნაშრომის ძირითადი სიახლე

თუ გადავხედავთ პოსტმოდერნისტული ლიტერატურის ქართულად თარგმნაზე არსებულ კრიტიკულ ლიტერატურას, ვნახავთ, რომ ფაქტობრივად არ არსებობს ორჰან ფამუქის ნაწარმოებების ქართული თარგმანების კრიტიკა, თურქული და ქართული პოსტმოდერნისტული ტექსტების შეპირისპირებითი

ანალიზი. წინამდებარე ნაშრომის მეცნიერული სიახლე მდგომარეობს თურქული პოსტმოდერნისტული ტექსტების ქართულად თარგმნის სპეციფიკის შესწავლასა და დადგენაში. თურქული ტექსტების ქართულად თარგმნა მრავალჯერ ყოფილა განხილვის საგანი, მაგრამ პოსტმოდერნისტული ტექსტებისათვის დამახასიათებელი თავისებურებების გათვალისწინებით პირველად იქნა შესწავლილი თურქულიდან ქართულად თარგმნის პრობლემატიკა ორი კუთხით:

1. პოსტმოდერნისტული ელემენტების (ინტერტექსტუალობის, პარატექსტუალობის, მეტატექსტუალობის, ჰიპერტექსტუალობის, არქიტექსტუალობის) თავისებურებების თარგმნის სირთულეები, მათი გადაწყვეტის გზები და ტენდენციები;

1. პოსტმოდერნისტული ელემენტების თარგმანში გადმოტანა სხვადასხვა გრამატიკული (მორფო-სინტაქსური), სტილისტური და საერთო ენობრივი ნორმების კუთხით.

ნაშრომში ნათარგმნი ტექსტები განხილულია ორჰან ფა-მუქისათვის დამახასიათებელი მკვეთრად გამოხატული ეროვნული კოლორიტის შენარჩუნების თვალსაზრისითაც, თუ რამდენად დამლიეს მთარგმნელებმა უცხო შინაარსსა და მშობლიურ გამომსახველობით ენობრივ საშუალებებს შორის მოსალოდნელი წინააღმდეგობები.

თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება

ნაშრომის თეორიული ღირებულება მდგომარეობს იმაში, რომ პოსტმოდერნისტული ტექსტების თურქულიდან ქართულად თარგმნის დროს დაკვირვება გვეხმარება, გამოვყოთ თურქული პოსტმოდერნისტული მხატვრული ლიტერატურის ქართულად თარგმნის სპეციფიკა, ზოგადი მახასიათებლები და ლექსიკური და გრამატიკული თანხვედრის სირთულეების გადაწყვეტის ხერხები. ნაშრომში წარმოდგენილია მცდელობა, დაამტკიცოს ამ ტიპის

ტექსტების თარგმნისას უმეტესად ადეკვატური-ეკვივალენტური-ტოლფასოვანი თარგმნის მეთოდების გამოყენების მიზანშეწონილობა, რამდენადაც, თარგმნის თეორიაში ეს მეთოდი გულისხმობს დედანსა და თარგმანის ტექსტში აზრობრივი, შინაარსობრივი, სემანტიკური, სტილისტური და ფუნქციონალურ-კომუნიკაციური ინფორმაციის შედარებითი თანასწორობისა და ეკვივალენტობის შენარჩუნებას.

კვლევის მეთოდები

ნაშრომში დასმული საკითხების კვლევისას გამოყენებულია აღწერილობითი, შედარებითი, ტიპოლოგიური, სტრუქტურული კვლევის, ლექსიკოგრაფიული და სამეცნიერო მიდგომებისა და კონცეფციების თეორიული ანალიზის მეთოდი.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი შესავალი

წარმოდგენილ სადისერტაციო ნაშრომში განხილულია პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნის პრობლემები, მათი ანალიზი, მთარგმნელის ძირითადი ამოცანები და თარგმნის პრობლემების დაძლევის მეთოდები. ყოველ ახალ ლიტერატურულ მიმდინარეობას მოაქვს ახალი გამოხატვის ფორმები, რაც იწვევს თარგმნის მეთოდოლოგიაში ახალი მიდგომებისა და კრიტერიუმების დანერგვას. წარმოდგენილ ნაშრომში თურქული პოსტმოდერნისტული ტექსტების ქართული თარგმანების მიხედვით განხილულია როგორც ზოგადად პოსტმოდერნისტული ტექსტების, ასევე კონკრეტულად თურქული პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნის პრობლემატიკა. საკვლევ მასალად გამოყენებულია გამოჩენილი თურქი პოსტმოდერნისტი ნობელიანტი მწერლის,

ორჰან ფამუქის, რომანები: „მე წითელი მქვია“ და „შავი წიგნი“ (მთარგმნელები ლია ჩლაიძე და ნანა ჯანაშია).

პოსტმოდერნიზმისთვის დამახასიათებელი ინტერტექსტუალური ელემენტების თარგმნა წარმოადგენს გარკვეულ სირთულეს, რომელიც უკავშირდება ორიგინალისა და თარგმანის ენებს შორის როგორც ენობრივი გამომხატველობითი საშუალებების, ასევე კულტურული თვალსაზრისით სხვაობას, ამიტომ მთარგმნელი მიმართავს თარგმნის სხვადასხვა მეთოდს (ადეკვატურს, ეკვივალენტურს, თავისუფალს, სარკისებურს, ტრანსლიტერაციას, კომენტარებს და სხვა). ჩემი მიზანი იყო წყარო-ტექსტებისა და მიზან-ტექსტების შედარების საფუძველზე თარგმანების ანალიზი და მათი ეკვივალენტურობის დადგენა, თარგმნის სირთულეების გამოკვეთა, მათი დაძლევის ხერხები და საბოლოოდ, მთარგმნელების მიერ გამოყენებული თარგმნის მეთოდების შეფასება პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნის თავისებურებების ჭრილში.

თავი I

პოსტმოდერნისტული ლიტერატურა და მისი თარგმნის სპეციფიკა

ნაშრომის პირველი თავი აერთიანებს სამ პარაგრაფს:

- 1.1. ლიტერატურული პოსტმოდერნიზმის ზოგადი მიმოხილვა;
- 1.2. თურქული ლიტერატურული პოსტმოდერნიზმის ზოგიერთი ნიშან-თვისება;
- 1.3. პოსტმოდერნისტულ ტექსტებზე მუშაობისას მთარგმნელის ამოცანა. აღნიშნულ თავში განხილულია ლიტერატურაში მოდერნიზმიდან პოსტმოდერნიზმზე გადასვლის, პოსტმოდერნიზმის განვითარების ისტორია.

მე-20 საუკუნის 60-70-იან წლებში ჩასახული პოსტმოდერნიზმის მთავარ თავისებურებას წარმოადგენს ღირებულებების, ნორმების, იდენტობების, კონცეფციების პლურალიზმი. ის ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რაც აქამდე იდევენობდა ან ითრგუნებოდა. მისთვის მნიშვნელოვანია არა ის, რაც ცენტრშია, არამედ ყველაფერი მარგინალური. მოდერნის ეპოქისგან განსხვავებით თვით სუბიექტიც მოკლებულია უნარს, იყოს სამყაროს ცენტრი, რადგან სამყაროში იმდენივე სინამდვილე და სამყაროს ცენტრია – რამდენიც ადამიანი. პოსტმოდერნისტების აზრით, ახლის შექმნა შეუძლებელია, რადგან თითოეული ახალი ქმნილება ძველის ცოტა სახეცვლილი გამოერება. თითოეული პოსტმოდერნისტული ტექსტი ერთგვარი მიპატიჟებაა სასიამოვნო თამაშში უკვე ნაცნობი ლიტერატურული ან სხვა მოტივებით, თემებით, მოქმედი პირებითა და სიუჟეტებით. იგი მოიცავს აშკარა და ფარულ მინიშნებებს და იკითხება, როგორც უკვე ნაცნობი ტექსტის პაროდია. პოსტმოდერნისტული ტექსტი ორშრიანია: ერთი მხრივ, იგი მოგვითხრობს თავშესაქცევ ამბავს, მეორე მხრივ კი - მკითხველს აქცევს გამომძიებლად, რომელმაც უნდა იცნოს და ერთმანეთთან დააკავშიროს ტექსტში მიმოხილული

ინტერტექსტობრივი მინიშნებები. პოსტმოდერნისტული ესთეტიკა მიმართულია არა ძველი ნორმების რღვევისა და გადაფასებისაკენ, არამედ მათი გახსენებისა და შენარჩუნებისაკენ, თუმცა ძველის გახსენება ხდება მსუბუქი და ოდნავ ნოსტალგიური ირონიით.

ამავე თავში განხილულია ისტორიულ და პოლიტიკურ კონტექსტში თურქული პოსტმოდერნისტული ლიტერატურის ჩამოყალიბების ტენდენციები, მისი თავისებურებები და მოდიფიკაციები. მე-20 საუკუნის 60-იანი წლების ბოლოს თურქულ ლიტერატურაში მოდერნიზმმა მიიღო „კრიზისული ლიტერატურის“ (bunalım) სახელწოდება, რაც გამოწვეული იყო სამხედრო გადატრიალების შედეგად პროგრესის მოლოდინში მყოფი საზოგადოების იმედგაცრუებით. თურქი მწერლების ახალგაზრდა თაობა წინ აღუდგა რა ლიტერატურის მიზანმიმართულ პოლიტიზაციას და მკაცრად განსაზღვრულ ჩარჩოებში პრობლემების აქტუალიზაციას, დაიწყო ახალი ფორმებისა და გამოხატვის საშუალებების ძებნა. თურქულ პოსტმოდერნიზმს, რომელიც გამოირჩევა თავისი მრავალფეროვანი ტენდენციებით, უჭირავს შუალედური მდგომარეობა დასავლური (ამერიკულ-დასავლეთ ევროპული) და აღმოსავლური (აღმოსავლეთ ევროპული) პოსტმოდერნიზმის მოდიფიკაციებს შორის. მაგრამ უნდა აღინიშნოს მისი უფრო მეტად აღმოსავლურ (რუსულ, პოლონურ, მაკედონიურ) მოდიფიკაციებთან სიახლოვე, რაც გამოიხატება ტექსტის პოლიტიზირებასა და პესიმიზმში.

მესამე პარაგრაფში წარმოდგენილია თურქული პოსტმოდერნისტული ლიტერატურის თვალსაჩინო წარმომადგენლების მოკლე მიმოხილვა, პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნის ზოგადი თავისებურებები და სირთულებები, მათი გადაწყვეტის გზები და თეორიები.

II თავი

ორჰან ფამუქის ცხოვრებისა და სამწერლობო მოღვაწეობის ძირითადი აქცენტები

ნაშრომის მეორე თავი მთლიანად ეძღვნება ნობელიანტი თურქი პოსტმოდერნისტი მწერლის, ორჰან ფამუქის, ლიტერატურულ შემოქმედებას. იგი წარმოდგენილია ასევე სამი პარაგრაფის სახით: 2.1. ორჰან ფამუქის ბიოგრაფიის შტრიხები და მოღვაწეობა; 2.2. ორჰან ფამუქის სამწერლობო ორიენტირები; 2.3. კრიტიკოსები ორჰან ფამუქის შესახებ.

ორჰან ფამუქისათვის ნობელის პრემიის მინიჭება იყო მსოფლიოს მიერ თურქული ლიტერატურის ოფიციალურად პირველი აღიარების დასტური. ფამუქის სახელს უკავშირდება თურქულ ეროვნულ ლიტერატურაში პოსტმოდერნისტული მსოფლმხედველობის შემოტანა, რაც, თავის მხრივ, დაკავშირებულია ჭეშმარიტების მრავალფეროვნების შეცნობასთან, რომელსაც არ მივყავართ ერთ, ცენტრალურ ნიშნულთან, დინება, გახსნილობა და ამავედროულად ქაოსის შეგრძნება, თანამედროვე სამყაროს ფრაგმენტულობა, სამყარო, სადაც არ არსებობს ღირებულებების რაიმე კრიტერიუმები, და ღრმად არის გამჯდარი „რწმენის კრიზისი“. აღნიშნულ თავში განხილულია ორჰან ფამუქის შემოქმედების მთავარი აქცენტები: თანამემამულეების თვითიდენტიფიკაციის მცდელობა და საკუთარი არასრულფასოვნების შეგრძნება, აღმოსავლური და დასავლური ცივილიზაციების დაპირისპირება, ადამიანის გაორება და მთლიანობის დაკარგვის განცდა.

ორჰან ფამუქის შემოქმედებაში მკვეთრად გამოხატულია სამი ძირითადი პოსტულატი. ესენია: ოჯახური, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ლიტერატურული კონტექსტი. მწერლის ნაწარმოებებში დომინანტურ ხაზად იკვეთება მისი ბიოგრაფიული ალუზიები, ოჯახური ურთიერთობები და ამ ფონზე თურქეთის

საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარების გაშლა, ხოლო ეს ყველაფერი ინტერპრეტირებულია ფამუქისეული შეფასებებით. მის შემოქმედებას თუ გადავხედავთ, ნათლად დავინახავთ კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ხაზს - რომანის ჟანრის განვითარების ახალ ნიშნულს თურქულ ლიტერატურაში. რაც შეეხება ორჯან ფამუქის პოსტმოდერნისტულ შეხედულებებს, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ განსაკუთრებით ბოლო ხანებში დაწერილ მის რომანებში „ინტერტექსტი“ მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს, ანუ ერთმანეთისგან განსხვავებული ტექსტების კავშირი მასთან ბუნებრივი პროცესია. ეს ეხება არა მარტო მისი რომანების ერთმანეთთან თემატურ კავშირს, არამედ მსოფლიო ლიტერატურასთან სიახლოვესაც. ფამუქის შემოქმედების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან თავისებურებას აგრეთვე წარმოადგენს ნაციონალური ალეგორიის გამოყენება. მას, თავისი გმირების სულიერ სიმარტოვეზე, გარემოსთან და ირგვლივ მყოფ საზოგადოებასთან გაუცხოებაზე, მათ მსოფლმხედველობასა თუ ყოფაზე საუბრისას წინა პლანზე გამოაქვს ზოგადად საზოგადოების სახე. მისი პერსონაჟები ატარებენ ყველა იმ სოციალურ, პოლიტიკურ, კულტურულ თუ რელიგიურ ნიშან-თვისებას, რაც დამახასიათებელი იყო ამა თუ იმ პერიოდში თურქული საზოგადოებისთვის. რის გამოც იგი ხშირად გამხდარა თურქი ლიტერატურის კრიტიკოსების კრიტიკის ობიექტი. ფამუქს აკრიტიკებენ თურქული საზოგადოების მიმართ მისი ორიენტალისტური დამოკიდებულების გამო, რომ ის აღმოსავლეთს უყურებს შიგნიდან არა აღმოსავლელი, არამედ დასავლელი ადამიანის თვალთ. დასავლური ლიტერატურული კრიტიკა კი ფამუქის შემოქმედების მიმართ დღესაც რჩება აღფრთოვანებული მკითხველის როლში. ამაზე მეტყველებს ის მრავალრიცხოვანი ჯილდო, აღიარება და ბოლოს - უმაღლესი ჯილდო - ნობელის პრემიაც, რითაც დასავლეთმა ფამუქს საბოლოოდ მიუჩინა ადგილი მსოფლიო მწერალთა თანავარსკვლავედში.

III თავი

ორჰან ფამუქის რომანების „მე წითელი მქვიას“ და „შავი წიგნის“ თარგმნის სპეციფიკა და პრობლემები

ნაშრომის მესამე თავი წარმოდგენილია ორი ქვეთავის სახით: „ორჰან ფამუქის რომანის „მე წითელი მქვიას“ ქართული თარგმანის ანალიტიკურ-კრიტიკული კვლევა“ და „ორჰან ფამუქის რომანის „შავი წიგნის“ ქართული თარგმანის ანალიტიკურ-კრიტიკული კვლევა“. თითოეულ მათგანში სათითაოდაა განხილული პოსტმოდერნისტული ელემენტების (ინტერტექსტუალობის, პარატექსტუალობის, მეტატექსტუალობის, ჰიპერტექსტუალობისა და არქიტექსტუალობის) თურქულიდან ქართულად თარგმნის სირთულეები, რაც უკავშირდება ორიგინალისა და თარგმანის ენებს შორის როგორც ენობრივი გამომხატველობითი საშუალებების, ასევე კულტურული თვალსაზრისით სხვაობას, აგრეთვე შესწავლილია პოსტმოდერნისტული ელემენტების თარგმანში გადმოტანის გრამატიკული, სტილისტური და საერთო ენობრივი ნორმების კუთხით მთარგმნელების მიერ გამოყენებული თარგმნის სტრატეგიები.

რომანის „მე წითელი მქვიას“ ქართული თარგმანის შესწავლისას დადგინდა, რომ მთარგმნელს, ქ-ნ ლ. ჩლაიძეს, ძირითადად გამოყენებული აქვს თარგმნის ადეკვატური მეთოდი, რომელიც პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნისას საბოლოო მიზნის მიღწევისთვის არის ერთადერთი სწორი გზა. ცალკეულ მონაკვეთებში, სადაც დედანი იძლევა ტექსტის პირდაპირ, დანაკარგის გარეშე აღქმის საშუალებას, მთარგმნელი იყენებს სარკისებურ თარგმანსაც. მართალია, არც თუ ისე ხშირად, მაგრამ თარგმანში აგრეთვე გვხვდება მთარგმნელის მიერ ტექსტში შეტანილი მიზანმიმართული ცვლილებები. პოსტმოდერნისტული ტექსტის თარგმნისას ზოგიერთ შემთხვევაში მთარგმნელის მიერ გაკეთებული ასეთი ტიპის ჩარევები, ან კონკრეტულის შეტანა არა თუ მიუღებელი, აუცილებელიც კი არის, რაც აადვილებს ტექსტის

როგორც შინაარსის, ასევე მხატვრული თვალსაზრისით ადეკვატურ აღქმას. მთარგმნელის მიერ გამოყენებული ყველა ეს ხერხი გვიჩვენებს, რომ ის მიზნად ისახავს, შექმნას დედნის ტოლფასი ლიტერატურული ნაწარმოები და მასში ზუსტად გადმოიტანოს დედანში ასახული ყოფის ნაციონალური ფორმები, ხალხის ფსიქოლოგია და კულტურა, ამასთან, ზუსტად მიიტანოს მკითხველამდე მწერლის მთავარი გზავნილები.

ნაშრომში განხილული მეორე ნაწარმოების, „შავი წიგნის“ ქართული თარგმანის შესწავლისას აგრეთვე დადგინდა, რომ მთარგმნელმა ქ-მა ნ. ჯანაშიამ, ადეკვატური თარგმნის მეთოდის გამოყენებით ავტორისეულ მინიშნებებსა და გზავნილებს სრულად შეუნარჩუნა ადეკვატური დატვირთვა. ავტორი თავისი ჩანაფიქრისა და მიზნის მისაღწევად წიგნში უხვად იყენებს ინტერტექსტუალურ ჩანართებსა (ციტატები, ალუზიები) და ელემენტებს (პაროდია, პასტიში, თამაში, მეტაფიქცია და სხვა), რომელთა შინაარსისა და ორიგინალის ესთეტიკური ფუნქციის შენარჩუნებაც წარმოუდგენელია ადეკვატური მთარგმნელობითი ტრანსფორმაციის გარეშე. ამას გარდა მთარგმნელი უხვად იყენებს კომენტარების მეთოდს, როგორც პოსტმოდერნისტული ტექსტის ადეკვატური გაგებისა და გააზრების საქმეში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ხერხს და ამ გზით ეხმარება მკითხველს ცნობილ თუ ნაკლებად ცნობილ ტექსტებთან კავშირის დამყარებაში. იმ ეპიზოდებში, სადაც არ გვხვდება ინტერტექსტუალური მინიშნებები, მთარგმნელი იყენებს აგრეთვე, კალკირების მეთოდს. მთარგმნელის მიერ გამოყენებული თარგმნის სტრატეგია და მეთოდები ემსახურება ორიგინალის ჟანრობრივი თავისებურებისა და ტექსტში კოდირებული ინფორმაციების თარგმანის ტექსტში სრულად გადმოტანასა და იდენტური სახით შენარჩუნებას.

ძირითადი დასკვნები:

ნაშრომში განხილული ნაწარმოებების დედნებისა და ქართული თარგმანების შეპირისპირებითა ანალიზმა საშუალება მომცა გამეკეთებინა შემდეგი დასკვნები:

1. პოსტმოდერნისტული ტექსტის შემთხვევაში თარგმანი დამატებით ითვალისწინებს პოსტმოდერნიზმისთვის დამახასიათებელი ფორმების, ნიშნებისა და სიმბოლოების თარგმნის თავისებურებებს. როგორი სტრატეგიაც არ უნდა აირჩიოს მთარგმნელმა, მთავარია, რომ მან ისევე გადმოსცეს პოსტმოდერნიზმის ერთ–ერთი მთავარი ელემენტი – თამაში, როგორც ეს ორიგინალშია. წარმოდგენილ ორივე საკვლევ მასალაში მწერალი თამაშობს ფორმებით, ნიშნებით, ენობრივი ერთეულებით; თამაშის ფორმით გადმოსცემს პოსტმოდერნიზმის ძირითად კატეგორიებს: პაროდისა, პასტიშს, ირონიას, მეტაფიქციასა თუ კარნავალიზაციას. განსაკუთრებულ სირთულეს წარმოადგენს მთარგმნელისათვის სათამაშო ენობრივი ერთეულების იდენტიფიცირება. შესწავლილი მასალების საფუძველზე ვადგენთ, რომ მთარგმნელები ენობრივი თამაშის თარგმანში შენარჩუნების მიზნით იყენებენ ძირითადად ადეკვატურ, ზოგ შემთხვევაში – კალკირების მეთოდს. ისინი ზედმიწევნით გრძნობენ მწერლის სტილს, თამაშის მანერას და მისი გადმოცემისა და დედნისეული ემოციური ჟღერადობის შექმნისას ეყრდნობიან პირად ალლოსა და გემოვნებას;

2. წარმოდგენილი კვლევის საფუძველზე დავადგინეთ, რომ მნიშვნელოვანია, მთარგმნელმა ყურადღება მიაქციოს ავტორის ინდივიდუალური სტილის განხორციელებას თარგმანში, „თამაშის ერთეულების“ რაოდენობისა და თანმიმდევრობის შენარჩუნებას, ენობრივი თამაშის ხარისხს, ორიგინალში განხორციელებული ტრანსფორმაციების შეძლებისდაგვარად მაქსიმალურად გამოყენებას, ავტორისეული ასოციაციური აღქმის გადმოცემას. სხვადასხვა ტიპის ენობრივი თამაშების განხილვისას განსაკუთრებულად

გამოვყავი კალამბურების –ე.წ. „უთარგმნელ სიტყვათა თამაშის“ თარგმნის მეთოდები და უნდა აღინიშნოს, რომ ორივე შემთხვევაში მთარგმნელები (ზოგჯერ ტრანსკრიფციის, ზოგჯერ კალკირების მეთოდით) აღწევენ მხატვრული სიზუსტით სიტყვათა თამაშის ზედმიწევნით გადმოცემას;

3. პოსტმოდერნიზმის დისკურსში ავტორი იყენებს განსხვავებულ ტექსტობრივ სტრუქტურას და ხშირად მიმართავს ენობრივი ნორმების შეგნებულად დარღვევას. მთარგმნელს, რომელიც, როგორც წესი, არ წარმოადგენს ორიგინალი ენის მატარებელს, სირთულეს უქმნის ენობრივი ნორმების დარღვევის შემთხვევების ზუსტად ამოცნობა და მათი თარგმანის ენაზე გადმოტანა, მაგრამ პროფესიონალი მთარგმნელი კარგად უნდა იცნობდეს კონკრეტული ავტორის წერის მანერას და შეეცადოს, მაქსიმალურად მიუახლოვოს თარგმანის ტექსტი დედანს, შეინარჩუნოს ავტორისეული ენის თავისებურებები და ამავე დროს დაიცვას აზრისა და შინაარსის სიზუსტე. მთარგმნელებმა აზრის დანაკარგის გარეშე შეძლეს მთავარი გზავნილის მკითხველამდე მიტანა ისე, რომ არ მოახდინეს ორიგინალი ტექსტის „გაუმჯობესება“, რასაც კატეგორიულად ეწინააღმდეგება პოსტმოდერნიზმი;

4. პოსტმოდერნისტული ტექსტის მთავარი თვისებაა სხვა ტექსტებთან თუ მოვლენებთან „ნარატიული თამაში“. პოსტმოდერნისტი მწერალი თამაშობს ფორმებით, ნიშნებით, დისკურსებით, სხვადასხვა ეპოქის, სტილისა და მიმართულების კოდებით. მთარგმნელი უნდა ფლობდეს ინტერტექსტუალურ პოტენციალს, უნდა იცნობდეს პირველწყაროს და გააზრებული ჰქონდეს თითოეული ენობრივი ერთეულის მნიშვნელობა და მისი კავშირი პრეტექსტთან. ინტერტექსტუალობა მხატვრულ ნაწარმოებში შეიძლება სხვადასხვანაირად წარმოჩნდეს: ციტატებით, სხვა ნაწარმოებთა პერსონაჟების შემოყვანით, მხატვრულ სახეთა "სესხებით", ანალოგიით, ალუზიებით, რემინისცენციებით და სხვა

ტიპის მინიშნებებით. აქედან გამომდინარე, პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნისას მთარგმნელის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა სხვადასხვა ტიპის ინტერტექსტუალური კავშირების ამოცნობა, მათი გაშიფვრა და თარგმანის ენაზე გადმოცემა. ზოგჯერ მკითხველი განიცდის ნათარგმნ ტექსტში აუცილებელი ფონური ცოდნის დეფიციტს, რაც გულისხმობს იმ სოციალურ-კულტურული ინფორმაციის ნაკლებობას, რომელიც დამახასიათებელია ერთი რომელიმე ეთნიკური ჯგუფის ან ერისათვის და რამაც ასახვა ჰპოვა ამ საზოგადოების ენაში. მთარგმნელი ვერტიკალური კონტექსტის შექმნისა და ორიგინალი ტექსტის კულტურულ სივრცეში შედწევისათვის იყენებს კომენტარებს, რომელიც წარმოადგენს პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნისას ერთ-ერთ მთავარ საშუალებას. მთარგმნელის კომენტარები დამატებით შესაძლებლობას აძლევს მკითხველს მწერლის გზავნილი ჯეროვნად გაიაზროს და ტექსტის ინტერპრეტაცია სწორი მიმართულებით წარიმართოს, ამას გარდა, ის ავრცობს ტექსტს. ორჰან ფამუქი იყენებს როგორც ღია, ასევე ფარული ტიპის ინტერტექსტუალურ მინიშნებებს. მთარგმნელები განსაკუთრებით ფარული ალუზიების შემთხვევაში თითქმის ყველგან იყენებენ კომენტარების მეთოდს, აგრეთვე ისეთი ღია მინიშნებების დროს, როცა შესაძლებელია, მკითხველი არ ფლობდეს საკმარის ცოდნას (მოცემულ შემთხვევაში ეს ეხება აღმოსავლური ლიტერატურისა და ისტორიის სფეროს, აღმოსავლეთის ნაციონალურ რეალიებს) ასევე იყენებენ კომენტარებს;

5. პოსტმოდერნისტი მწერლები ხშირად მიმართავენ საკუთარ ნაწარმოებებთან შეხმიანების მეთოდს, ამიტომ მთარგმნელი კარგად უნდა იცნობდეს სათარგმნი ტექსტის ავტორის შემოქმედებას და ტექსტში არსებული გზავნილების შესახებ კომენტარების საშუალებით აძლევდეს მკითხველს

ინფორმაციას. ეს საკითხი მთარგმნელებს გაცნობიერებული და დამუშავებული აქვთ.

6. პოსტმოდერნისტულ ტექსტებზე მუშაობა ხშირად ემსგავსება სერიოზულ ფილოლოგიურ თუ ისტორიულ კვლევას. ინტერტექსტუალური ელემენტები, რომლებიც წარმოდგენილია კულტურათაშორისი კავშირებით, პირველ რიგში აღმოჩენილ უნდა იქნას მთარგმნელის მიერ, რაც მოითხოვს არა მხოლოდ ლინგვო-კულტურულ ცოდნას, არამედ ტექსტის კონკრეტულ ანალიზსაც. მთარგმნელმა უნდა განსაზღვროს ის აუდიტორია, რომლისკენაცაა მიმართული ესა თუ ის ნაწარმოები და ამისდა მიხედვით აარჩიოს მასთან ურთიერთობის ფორმები: მთარგმნელი კარგად უნდა იცნობდეს იმ ქვეყნის ნაციონალურ რეალიებსა და ენის თავისებურებებს, რომლის წარმომადგენელიც არის ავტორი და რის შესახებაც წერს ის თავის ნაწარმოებში. განხილული ნაწარმოებების თარგმანში კარგად ჩანს ამ კუთხით მთარგმნელების ღრმა ცოდნა აღმოსავლური და კერძოდ, თურქული ნაციონალური რეალიების, ყოფისა და ტრადიციების ამსახველი ლიტერატურისა და ისტორიის კარგი ცოდნა და მათ მიერ ჩატარებული კვლევები ამა თუ იმ მოვლენის შესახებ მეტი ინფორმაციის მოპოვების მიზნით. ისინი მკითხველს ამომწურავ ინფორმაციას აწვდიან სხვადასხვა უცხო სიტყვების მნიშვნელობისა და ტიპოლოგიური წარმომავლობის, რელიგიური ლექსიკისა თუ გეოგრაფიული დასახელებების შესახებ.

7. პოსტმოდერნისტულ ტექსტში ვხვდებით სრულიად განსხვავებული ჟანრის, ხასიათისა და შინაარსის ნაწარმოებების სინთეზს. მთარგმნელის ამოცანაა, გამოავლინოს ნაწარმოებში სხვადასხვა ჟანრები, სტილი და დისკურსი და ზუსტად გადაიტანოს თარგმანის ენაზე, რაც უზრუნველყოფს კომპოზიციური და სტილისტური თავისებურებებისა და შესაბამისი ენობრივი საშუალებების შენარჩუნებას თარგმანში. ნაშრომში განხილული ნაწარმოებები გამოირჩევა სხვადასხვა

ჟანრებისა და სტილების თამამი აღრევით. „მე წითელი მქვია“ ისტორიულ, სასიყვარულო და დეტექტიურ ჟანრში დაწერილი რომანია, ხოლო „შავი წიგნი“ აერთიანებს ინტელექტუალური, დეტექტიური და „სემიოტიკური“ ტიპის რომანებსა და შუასაუკუნეების სუფიურ პოემების სტილისტიკას. მთარგმნელების მიერ გამოყენებულმა ძირითადად ადეკვატურმა და უფრო ნაკლებად სარკისებურმა თარგმანმა და კომენტარების მეთოდებმა შეუნარჩუნეს თარგმანის ტექსტებს ესთეტიკური ღირებულება.

8. მთარგმნელი, შესაძლოა, ორიგინალ ტექსტში წააწყდეს ისეთ ინტერტექსტუალურ კავშირებსა და აქცენტებს (განსაკუთრებით ეს ეხება ციტატებს სხვადასხვა ნაწარმოებებიდან), რომლებიც ფართოდაა ცნობილი თარგმანის ენასა და კულტურაში. თუ ორიგინალ ტექსტში მინიშნებული წინარე ტექსტის თარგმანი ან თარგმანები უკვე არსებობს სათარგმნ ენაზე, მთარგმნელს შეუძლია, გამოიყენოს წინარე ტექსტის თარგმანი, ან რამდენიმე ვარიანტის არსებობის შემთხვევაში შეარჩიოს ყველაზე უკეთ შეფასებული თარგმანი, რაც გაუადვილებს მკითხველს ინტერტექსტუალური კავშირების ამოცნობას. ამ პრინციპით ხელმძღვანელობენ მთარგმნელები, როცა ერთ შემთხვევაში ლ. ჩლაიძე იყენებს გ. ლობჯანიძისეულ „ყურანის“ თარგმანებს და მეორე შემთხვევაში – ნ. ჯანაშია იყენებს დანტეს კ. გამსახურდიასეულ თარგმანს;

9. მთარგმნელმა პოსტმოდერნისტული ტექსტების თარგმნისას აბსოლუტური ეკვივალენტობის მისაღწევად, შესაძლოა, საკუთარ თავს მიანიჭოს თავისუფლება ენობრივი საშუალებების შერჩევაში და გამოიყენოს ის ენობრივი საშუალებები, რომლებიც მთარგმნელის შეხედულებით ყველაზე მეტად გამოხატავს ავტორის აზრსა და ჩანაფიქრს. თარგმნის ეს მეთოდი მისაღებია იმ შემთხვევაში, თუ მთარგმნელი ინარჩუნებს ავტორისულ ვერსიას და ცვლის მხოლოდ ენობრივ ერთეულებს და არა ტექსტის შინაარსს.

10. როგორც ზევით მრავალჯერ აღვნიშნეთ, პოსტ-მოდერნისტული ტექსტების თარგმნისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა და დატვირთვა ენიჭება მთარგმნელების მიერ კომენტარების გამოყენებას. ორივე საკვლევ მასალაში მთარგმნელებს უხვად აქვთ გამოყენებული კომენტარები, რომლებიც თავისი შინაარსით არის როგორც ენციკლოპედიური, ისე კვლევითი ხასიათის.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ პოსტმოდერნისტული ნაწარმოებების თარგმნა სხვა ტიპის ტექსტების თარგმნისაგან განსხვავებით, გარდა ლიტერატურულ-შემოქმედებითი საქმიანობისა მოითხოვს სერიოზულ ისტორიულ, ლინგვო-კულტურულ და ფილოლოგიურ კვლევას, რითაც მთარგმნელები უქმნიან მკითხველს ფონურ ცოდნას, რაც დაეხმარება მას ავტორის ჩანაფიქრის ამოხსნასა და ავტორისეული ვერტიკალური კონტექსტის დანახვაში.

სადისერტაციო თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციები:

- 1) რუსუდან ხომერიკი, პოსტმოდერნიზმის ზოგიერთი ნიშან-თვისება თურქულ ლიტერატურაში, საერთაშორისო სამეცნიერო-პერიოდული გამოცემა „კულტურათაშორისი კომუნიკაციები“, №31, თბილისი, 2019; გვ. 3-9.
- 2) რუსუდან ხომერიკი, ორჰან ფამუქის ლიტერატურული იდენტობა, საერთაშორისო სამეცნიერო-პერიოდული გამოცემა „კულტურათაშორისი კომუნიკაციები“, თბილისი, №32, 2019; გვ. 80-89.
- 3) Rusudan Khomeriki, Problems of Translating Postmodern Texts, International Humanities Studies, Vol. 6 No:1; March 2019 (5)

**St Andrew the First -Called Georgian University of the
Patriarchate of Georgia**

Humanitarian Sciences and Law School (Faculty)

Doctoral Degree Program

Philology

With the Right on Manuscript

Rusudan Khomeriki

**Problems of Translating Postmodern Text
(according to the Georgian translations of the
novels “My Name is Red” and**

“The Black Book By Orhan Pamuk)

Thesis Presented for obtaining

Academic degree of the PhD in Philology

Dissertation Herald

Tbilisi

2019

2019 The research for the thesis has been conducted at Philology Direction of Humanitarian Sciences and Law School (Faculty) of St. Andrew the First – Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia

Scientific Supervisor:

Elene Javelidze - Doctor of Philology

Official Opponents:

Marine Shonia - Doctor of Philology, associate professor

Mzisa Buskivadze - Doctor of Philology

The public oral examination of the doctoral thesis will be held on 16 of January, 2020 at 16.00 at the session of the dissertation committee of Philology section of Dissertation Board of Humanitarian Sciences and Law School (faculty) of St Andrew the First -Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

Address: 0162, Tbilisi, I. Chavchavadze avenue. # 53a. St Ilia the Righteous Conference Hall of Georgian University (the 4th floor)

The dissertation thesis is available at the Scientific Library of St Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia.

The Dissertation Herald was sent on 2019

Academic Secretary of Philology Section of the Academic Council

Nino Mamardashvili

Doctor of Philology, Professor

General Characteristics of the Study

Topicality of the Subject

The topicality of the qualifying thesis is directly related to the actuality of the postmodern culture existing in the modern world. We live in the postmodern epoch and its influence on every sphere of art and culture is obvious. Postmodernism is specifically developed in literature in the 60s of the 20th century and nowadays it is regarded as one of the most actual and attractive literary development.

Postmodern literature is also very popular in Georgia, readers are looking forward to new postmodern books every day. New literary developments demands new approaches of translation, new methods and principles. This process is closely linked to the development of translation activity.

Recently, Turkish postmodern writer Orhan Pamuk's creation has been especially popular in Georgia: novels, memoirs, essays. All the novels of Orhan Pamuk were translated into Georgian and published according to the great interest of readers.

The present study deals with the translation of his two popular novels, their analyzes and the problem of translating of postmodern texts and particularly Turkish postmodern texts in general which is based on this analyzes. The ways of their solution and methods will help translators in their future activity.

Main Goals and Objectives of the Research

The goal of the thesis is to reveal the problem of translating postmodern texts from Turkish into Georgian and to determine the methods and strategies of their solution which is based on the analyzes of translations of Orhan Pamuk's novels. The following tasks were set for this purpose:

-To reveal such main peculiarities of postmodernism in the novels "My Name is Red" and "The Black Book" as: intertextuality as existing other text in one (quotation, allusion, plagiarism and etc); Paratextuality as the connection with the title, epigraph or epilogue of the text; Metatextuality as a critical message or comment of the pretext; Hypertextuality as parody or mockery and architextuality of the second text with the first one, to reveal the link between the genres and to establish the difficulties of their transformation in translation;

-To discuss the strategies of translation used by the translators at the levels of morphological-syntactic categories and lexical one;

-To discuss the principles of postmodern texts used by the translators;

-To evaluate the translations.

The Basic Novelty of the Thesis

Looking through the critical literature about the Georgian translations of postmodern literature, it turns out that in fact there are not any critics of the Georgian translations of Orhan Pamuk's creation, comparative analyzes of Georgian and Turkish postmodern texts. The scientific novelty of the present study deals with studying and establishing of the specifics of translating Turkish postmodern texts into Georgian. Translating Turkish texts into Georgian has been the subject of discussion for many times, but it is the first time to study the problem of translating of Turkish texts into Georgian according to the peculiarities of postmodern texts. There are two following issues:

1. Difficulties of translating peculiarities of Postmodern elements (intertextuality, paratextuality, hypertextuality, meta-textuality, architextuality), the ways of their solution and tendencies;

2. Transferring of postmodern elements into translation with the help of different grammatical (morphosyntax), stylistic and common linguistic norms.

The translated texts into the work also deal with the preservation of the distinctly national color which is typical of Orhan Pamuk to the extent that translators overcame the expected contradictions between foreign content and native-language means.

Theoretical and Practical Values

The theoretical value of the work lies in observation which helps to distinguish the specifics of translating Turkish postmodern fiction into Georgian, their general characteristics and the ways of solving difficulties of lexical and grammatical coincidence while translating from Turkish into Georgian. The paper presents an attempt to prove the expediency of the methods of adequate-equivalence translation of this type of texts as far as, this method includes the preservations of comparative equality and relevance of semantic, contextual, stylistic and functional-communicative information in the original and translated texts. of the text semantic, contextual, semantic, stylistic and functional communication of information relative equal and the preservation of the equivalence.

Methods of Researching

Methods of theoretical analyzes of descriptive, comparative, typological, structural researching, lexicographic and scientific approaches and conceptions are used during searching of the issues of the study.

Main Content of the Thesis

Introduction

The problems of translating postmodern texts, their analyzes, the translator's main goals and the methods of overcoming of translating problems are discussed in the present thesis. Each new literary development brings its new forms of expressions which causes to establish new approaches and criterions in translation methodology. The present work deals with the problem of translating both postmodern texts in general and specifically Turkish postmodern texts according to Georgian translations. The study materials include a prominent Turkish postmodern novelist, the Noble Prize winner - Orhan Pamuk's novels "My Name is Red" and "The Black Book" (translated into Georgian by Lia Chlaidze and Nana Janashia).

Translating of intertextual elements which are peculiar for postmodernism is difficult and related to as the linguistic expressive means as to the differences of cultural view point among the original and translation languages. That's why, a translator uses various methods of translating (adequate, equivalency, free, mirroring, transliteration, comments and etc). My goal was to analyze of the translations and to establish their equivalency based on comparing of resource and target texts, to demonstrate the difficulties of translating, the ways of their overcoming and finally, an evaluation of the translation methods used by translators in the light of the peculiarities of translating postmodern texts.

Chapter I

Postmodern Literature and the Specifics of Its Translation

The first chapter of the study includes three paragraphs:

1.1. The general review of the postmodern literature; 1.2. Some peculiarities of Turkish postmodern literature; 1.3. A translator's goal in the process of working on postmodern texts. Transferring from modernism into postmodernism, the history of developing postmodernism. The main value of Postmodernism which was originated in the 60-70s in the 20th century is the pluralism of values, norms, identities and conceptions. It focuses on what has been banished or restrained up to day. The most important for it is not what it is in the centre but everything marginal. Unlike the modern era, the subject itself lacks the capacity to be the center of the universe, because the universe is as much a reality and the center of the universe as it is a human being. According to postmodernists, it is impossible to create something new, as each new creation is a bit different repetition of the old one. Each post modern text is an invitation in a pleasant game with its already known literary or other motives, characters and themes. It includes obvious and obscured indications and is read like a parody of the already familiar text. A postmodern text has two layers: On the one hand it tells us an intriguing story and on the other hand it turns its reader into an investigator who must recognize and connect with each other those intertextual indications which are scattered in the text. Postmodernist aesthetics are not about breaking down and reassessing old norms, but about remembering and preserving them, though the old ones became light and gains a light

and a bit nostalgic irony. The tendencies of the formation of the Turkish postmodern literature in historical and political context, its peculiarities and modifications are also discussed in this chapter. At the end of the 60s in the 20th century modernism gained the title of “The critical literature” (bunalium) which was caused with the disappointment of the public awaiting progress as a result of the military coup. A younger generation of Turkish writers came to grips with the deliberate politicization of literature and the actualization of problems within strictly defined frameworks, and the search for new forms and means of expressio began. The Turkish postmodernism which is distinguished with its diversity of tendencies, holds a mid position between the Western (American-West European) and Eastern (Eastern European) postmodern modifications. But it should be noted that its proximity to its more Oriental (Russian, Polish, Macedonian) modifications is reflected in the politicization and pessimism of the text.

The third paragraph represents the tendencies of forming Turkish postmodern literature in the historical and political contexts, its peculiarities and modifications, a brief review of the prominent representatives of Turkish postmodern literature, general peculiarities and difficulties of translating postmodern texts, the ways and theories of their solution.

Chapter II

Basic Accents of Orhan Pamuk's Life and Writing Activities

The second chapter of the study is fully dedicated to the Turkish Postmodern, the Nobel Prize writer, Orhan Pamuk's literary creation. It is also presented in three paragraphs: 2.1.Strokes of Orhan Pamuk's biography and his activities; 2.2.Orhan Pamuk's writing orientations; 2.3.Critics about Orhan Pamuk. The awarding of the Nobel Prize to Orhan Pamuk was the first official confirmation of Turkish literature by the world. Pamuk's name is associated with introducing of postmodern worldviews to the Turkish national literature which on the one hand, is related to cognition of diversity of the truth which does not lead to the one, central benchmark, current, openness and the sense of chaos at the same time,fragmentation of the modern world, the world where there is no criterion of values and the "crisis of belief" is deep-rooted. Basic accents of Orhan Pamuk's creation is discussed in the mentioned chapter: attempts of identification of fellow-countrymen and the sense of self-inferiority, confrontation of the eastern and western civilizations, human- beings' splitting in two and the sense of losing completeness.

Three basic postulates are highlighted in Orhan Pamuk's writings. They are: family, social-political and literary contexts. The biographic allusions, family relations and social-political circumstances of Turkey on their backgrounds are dominant and all these are interpreted by Pamuk's evaluations. If we look

through his creation, we will clearly see one of the important lines- a new benchmark of developing of the novel as a genre in the Turkish literature. As for Orhan Pamuk's postmodernist views, we can say that especially in his recent writings, "Intertext" occupies an important place, that is, the connection between different texts is a natural process. It refers not only to the thematic connections of his novels but also to the proximity of world literature. One of the main peculiarities of Pamuk's creation is using of the national allegory. Talking about his characters' spiritual loneliness, alienation of the environment and the community around them, their outlook or existence, Pamuk brings the general public to the forefront. His characters carry all of those social, political, cultural or religious peculiarities which were characteristic for the Turkish society during different periods and that is why he has often become the object of criticism by critics of Turkish literature. Pamuk is criticized for his oriental attitude towards the Turkish society, that he looks at the East from the inside, not through the eyes of an Oriental, but like a Western man. Western literary criticism of Pamuk's creativity remains as an admirable reader even nowadays. This is evidenced by the numerous awards, recognitions, and finally - the highest award - the Nobel Prize, which the West finally gave him a place among the constellation of world writers.

Chapter III

Problems and Specifics of Translating Orhan Pamuk's Novels "My Name is Red " and "The Black Book"

The third chapter of the study is presented in two sub-chapters: "Analytical-critical research of the Georgian translation of Orhan Pamuk's novel "My Name is Red" and "Analytical-critical research of the Georgian translation of Orhan Pamuk's novel "The Black Book". The difficulties of translating postmodern elements (intertextuality, paratextuality, metatextuality, hypertextuality and architextuality) from Turkish into Georgian which are related as to the ways of linguistic expressions as to the different cultural viewpoint among the source and target languages. The translation strategies of postmodern elements grammatical, stylistic and common linguistic norms used by the translators are also studied in details in the present thesis. Studying of the Georgian translation of the novel "My Name is Red" established that its translator L.Chlaidze mostly used the adequate method of translation which is the only right way of translating poetmodern texts in order to achieve the final goal. In the certain separate sections where the original allows for direct, loss-free perception of the text, the translator also uses mirror translation. True, not too often, however, translation also involves deliberate changes made to the text by the translator. In postmodern text translation, in some cases, such interference, or even unacceptability, by the translator is even necessary, which facilitates adequate perception of the text both in content and in creative terms. All these methods used by the translator show that she aims to create a literary work equal to the original and to convey the national

forms of life, psychology and culture of the original accurately and to convey the main messages of the writer to the reader.

Studying of the Georgian translation of other novel "The Black Book" also established that its translator N. Janashia completely retained the adequate meanings of the author's indications and messages by the means of an adequate translation. In order to achieve his intentions, the author very often uses intertextual parenthesis (quotations, allusions) and elements (parody, pastiche, gameplay, metafiction) which is important to maintain the content and the aesthetic function of the original text and it is impossible without an adequate translational transformation. In addition, the translator abounds in commentary method as one of the most important ways of adequately understanding and perceiving of a postmodern text and thus helps the reader to associate with known or less known texts. In the episodes where there are no intertextual cues, the translator also uses the calque method. The strategies and methods used by the translator serve to complete transformation of the genre-specific features and encoded information of the text of the original in the translation and its identical maintenance.

Basic Conclusions

Comparative analyzes of the original texts and the Georgian translations of the novels led me to make the following conclusions:

1. In case of postmodern text, translation additionally takes into account the peculiarities of translating of the forms, signs and symbols. Whatever strategy the translator chooses, it is important to convey one of the key elements of postmodernism - the game as it is in the original. The writer plays with the forms, signs, linguistic units in the presented two researching material. He conveys the main categories of postmodernism with the form of game: parody, pastiche, irony, metafiction or carnivalization. Identification of playing linguistic units is the most difficult for a translator. On the basis of the studied material, we conclude that the translators use mostly adequate, in some cases-the method of calquing in order to preserve linguistic game in their translation. They have a keen sense of the writer's style, game manners, and rely on personal touches and tastes when creating and conveying original emotional sounds;

2. On the basis of the presented study, we established that it is important for a translator to pay attention to the implementation of the writer's individual style in the translation, preserving the number of "the game units" and sequence, the quality of the linguistic game, maximal using of the transformations implemented in the original text, expressing of the author's associative cognition. When discussing different types of linguistic games, I particularly highlighted the methods of translating puns, so-called "untranslated playing on words" and it's worthy mentioning that in both cases the

translators (sometimes in the form of transcriptions, sometimes in the form of calculus) succeed in conveying the game of words with artistic precision;

3. In postmodernist discourse, the author uses a different textual structure and often refers to the deliberate violation of linguistic norms. A translator who is not as a rule a native speaker of the original language, makes it difficult to accurately identify and translate language abuses, but a professional translator should be well aware of the writing skills of the particular author and try to keep the translation text as close to the original as possible while retaining the authorial language itself. Preserve and at the same time protect the accuracy of thought and content. Translators have been able to deliver the main message to the reader without losing their minds without “improving” the original text, which is strongly opposed to postmodernism;

4. The main feature of the postmodern text is to have “a narration game” with other text or events. A postmodern writer plays with forms, signs, discourses, codes of styles and directions of different epochs. A translator must own intertextual potential, must know the first source and understand the meaning of each linguistic unit and its relation to the pretext. Intertextuality may be revealed in the fiction in different ways: with quotations, introducing the personages from other fiction, “borrowing” of fictional faces, analogy, allusions, reminiscences and other kinds of references. In consequence of this, the translator’s one of the main task while translating of postmodern texts is to recognize different kinds of intertextual relations, their decoding and uttering them into the target language. Sometimes a reader has a

lack of the important background knowledge in the translated text which implies the lack of socio-cultural information that is characteristic of any one ethnic group or nation and which is reflected in the language of that community. In order to create a vertical context and penetrate into the cultural space of the original text, a translator uses comments which represents one of the main ways of translating postmodern texts. The translator's comments gives the reader an extra opportunity to understand the writer's message properly and interpret the text in the right direction. In addition to this, it expands the text. Orhan Pamuk uses both open and hidden types of intertextual cues. The translators, especially in the case of hidden allusions, use the commentary method almost everywhere, also, comments are used in the case of open references where the reader may not have sufficient knowledge (in this case the field of Oriental literature and history, Eastern national realities);

5. Postmodern writers often use the method of calling out of their own writings, that's why a translator must know well the author's creation which is intended to be translated, give the information to their readers about the messages existing in the text with the help of the comments. This item is known and processed by the translators;

6. Working on the postmodern texts is often similar to serious philological or historical reserch. Intertextual elements which are presented with the relations among cultures, must be found out first of all by the translator which requires both lingua-cultural knowledge and a concrete analyzes of the text. The translator must identify the audience to which the particular work

is directed, and thus choose the forms of communication with it: the translator must know well the national realities and peculiarities of the language which representative is the author and writes in his/her writings. The translation of the discussed works reveals the translators' profound knowledge in this respect, about the literature and history, reflecting eastern and particularly Turkish national realities, existence, traditions and their research is a confirmation of this in order to find out more about this or that event. They provide readers with detailed information on the meanings of different foreign words and their typological origin, religious lexis or geographical names.

7. In postmodern text we find a synthesis of works of a very different genre, character, and content. The translator's goal is to reveal various genres, style and discourse in the fiction and transform them into the target language that ensures the preservation of the compositional and stylistic features and relevant linguistic means of translation. The works discussed in the thesis are distinguished by the bold mixture of various genres and styles. "My Name is Red" is written in historical, romantic and detective genre, while "The Black Book" includes intellectual, detective and "semiotic" types of novels and the stylistic of sophistic poems of middle ages. Basically adequate and less mirror translation used by the translators and the commentary methods retained the aesthetic value of the translated texts.

8. The translator may encounter in the original text such intertextual links and accents (most notably quotations from various works) that are widely known in the language and culture of translation. If the translation or translations of the referred

previous text in the original already exists into the target language, the translator can use the translation of the previous text or in case of existing different versions, can select the best one which will be easier for a reader to recognize intertextual relations. These principles are used by the translators when in one case, L.Chlaidze uses G. Lobzhanidze's translations of "Kuran" and in the other case, -N.Janashia uses K.Gamsakhurdia's translation of Dante;

9. In order to achieve absolute equivalence in the translation of postmodern texts, the translator may grant himself the freedom to choose the linguistic means and use the linguistic means that most express the author's opinion and intention. This method of translating is acceptable in such case when the translator preserves the author's version and changes only the linguistic units and not text content.

10. As noted above many times, translating of postmodern texts have a particular emphasis and importance on translators' use of commentary. In both research materials, translators have frequently used comments that are both encyclopedic and scholarly in nature.

From the foregoing, we can conclude that the translation of postmodern works comparing with other types of texts, in addition to literary-creative work, requires serious historical, linguistic-cultural and philological research, thus the translators provide the reader with the background knowledge that will help them to comprehend the author's intention and see the author's vertical context.. Seeing the vertical context.

Dissertation-related publications:

- 1) Rusudan Khomeriki, Some Peculiarities of Postmodernism in the Turkish Literature, International Scientific-periodical edition "Intercultural Communications", №31, Tbilisi, 2019; pp. 3-9.**
- 2) Rusudan Khomeriki, Orhan Pamuk's Literary Identity, International Scientific-periodical edition "Intercultural Communications", №32, Tbilisi, 2019; pp. 80-89.**
- 3) Rusudan Khomeriki, Problems of Translating Postmodern Texts, International Humanities Studies, Vol. 6 No:1; March 2019 (5)**

საერთაშორისო უნივერსალი
დაბედა გამომცემა `universalSi~

Tbilisi, 0186, a. politkovskaias #4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com